

СУСПІЛЬСТВО

«Найбільший тиск був не з боку комуністів та КДБ». 16 днів Революції на граніті

Петро Кагуй

10 жовтня 2026, 19:14

Наметове містечко в центрі столиці України під час Революції на граніті. Київ, жовтень 1990 року

Цими днями минає чергова річниця подій, які увійшли в історію України під назвою Революція на граніті, яка тривала в Києві з 2 по 17 жовтня 1990 року. Радіо Свобода висвітлювало ці події й коротко нагадує, як це було.

Революція на граніті – масштабна кампанія ненасильницької громадянської непокори в основі якої було студентське голодування на площі Жовтневої революції (нинішній Майдан Незалежності) в Києві. Вона відбувалася з 2 по 17 жовтня 1990 року. Це був перший успішний масовий протест української молоді, який став важливим кроком до відновлення незалежності України.

Організатори та лідери: Українська студентська спілка (УСС), на чолі з **Олесем Донієм**, Студентське братство Львова (голова – **Маркіян Іващишин**). Третім співголовою став керівник УСС міста Дніпродзержинська **Олег Барков**. Комендантом наметового містечка був обраний студент IV курсу Київського державного університету імені Тараса Шевченка **Тарас Корпало**.

Наметове містечко в центрі столиці України під час Революції на граніті. Київ, жовтень 1990 року

Ключові політичні вимоги студентів:

- Дострокове припинення повноважень Верховної Ради УРСР та призначення нових виборів на багатопартійній основі.
- Відставка голови Ради міністрів УРСР Віталія Масола.
- Недопущення підписання нового Союзного договору.
- Націоналізація майна Компартії України (КПУ) та ЛКСМУ.
- Повернення в Україну солдатів, які проходять строкову службу за межами держави, і забезпечення проходження служби на території республіки юнакам подальших призовів.

Кульмінація:

15 жовтня відбувся багатотисячний мітинг біля Верховної Ради, протестувальники захопили, зокрема, червоний корпус Київського університету.

16 жовтня було утворено ще одне наметове містечко – біля будівлі парламенту. До студентів почали приєднуватися робітники київських підприємств та організацій. Протестні акції почали охоплювати регіони.

Під тиском вулиці влада почала здавати позиції. Була створена погоджувальна комісія парламенту, яка провела переговори з лідерами протестувальників.

Результат:

17 жовтня Верховна Рада ухвалила постанову «Про розгляд вимог студентів, які проводять голодування в м. Києві з 2 жовтня 1990 року», якою формально було прийнято умови протестувальників, щоправда, дещо у пом'якшеному вигляді. Парламент, зокрема, погодився на відставку Віталія Масола та гарантував службу українських солдатів на території України.

Однак головне питання – про розпуск Верховної Ради – не було втілене в життя. Тодішній голова Верховної Ради **Леонід Кравчук** згодом визнав, якщо б восени 1991 року відбулися перевибори, Україна пішла б зовсім іншим шляхом.

Революція на граніті перемогла – вперше за багато десятиліть громадські активісти у відкритій боротьбі змусили компартійну владу погодитися на їхні політичні вимоги.

Революція на граніті. Частина голодуючих студентів перемістилася із тодішньої площі Жовтневої революції до будівлі Верховної Ради України, де також встановили намети. Київ, жовтень 1990 року

Окремі моменти спогадів учасників Революції на граніті в інтерв'ю Радіо Свобода

Олесь Доній, тодішній голова Української студентської спілки. Згодом – український журналіст, телеведучий, політик, громадський та культурний діяч

«Чому саме голодування. Нагадаю, що організації, які проводили цю акцію – це, в першу чергу, Українська студентська спілка (УСС) Києва й «Студентське братство» Львова, а до них долучалося багато інших організацій. Основною ідеєю була незалежність України. На інше ми дивилися як на засоби. Технологією досягнення незалежності України та успішною акцією повинен був стати загальний студентський страйк. І те, що ми проводили голодування, наметове містечко – мало стати поштовхом, каталізатором для загального студентського страйку. Що, зрештою, і вдалося зробити».

«Окрім голодування, було багато інших акцій під час студентської Революції на граніті: демонстрації, перекриття руху транспорту, захоплення університетів і страйк. Тоді застрайкували не лише всі вищі навчальні заклади Києва, Львова, а й інших міст.

Вся технологія, щоб цей загальноукраїнський студентський страйк організувати, прописувалася нами десь за пів року перед тим. І голодування повинне було бути емоційним чинником, щоб звернули увагу наші студентські товариші. Ми проявляли жертвовність, доказували своєю лінією поведінкою, що ми готові жертвувати».

«Значна частина людей була готова голодувати навіть до смерті. Ми забороняли сухе голодування, але деякі люди пробували. І психологічний аспект більш тиснув, аніж холод чи голод. До голоду всі були готові».

«Найбільший тиск на нас був не з боку комуністів та КДБ, а з боку «Народної ради» і Народного руху України, які не розуміли нашої найважливішої вимоги – перевибори Верховної Ради»

Повне інтерв'ю з Олесем Донієм [тут](#)

Віктор Ягун, тодішній голова Студентського братства Львівського лісотехнічного інституту. У подальшому – кадровий офіцер СБУ, в 2014–2015 року обіймав посаду заступника голови цієї спецслужби

«Наша помилка була, коли представники старого дисидентства, «Народної ради», прийшли до нас, і це вже не вперше було, коли так звані старі політики нам заявляли: чому ви не узгодили з нами ці дії, чому ви самі собі тут усе придумали, а от це не на часі, а вам це не вдасться.

Ну ми по молодості були максималісти... Ми розуміли, що, якщо ми цього зараз не зробимо, ми цього не зробимо ніколи. І коли вони приходили і казали нам: ви тільки нам заважаєте, у них якась стратегія у Верховній Раді, вони про щось домовляються. І, напевне, тільки наш максималізм і наше нерозуміння всіх тих реалій дозволили нам перемогти в цій акції. Інша справа, що ми її не довели до кінця, як мені здається».

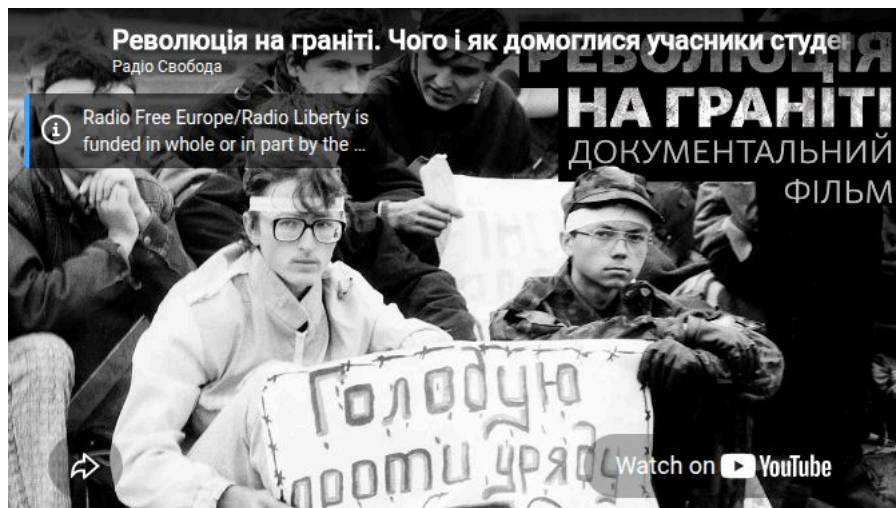
«У нас же була жорстко побудована система охорони. Там же не просто голодування – була своя медицина, своя журналістика...

Були випадки, що люди приносили їжу... От приносить бабуся чай із шипшини, а в нас була чітко побудована система, що ми ті чаї і всі продукти не передаємо – голодуючим зрозуміло, що це не передається – а обслуговуючий персонал ходив їсти не на території табору. І коли наша медицина один раз перевірила цей чай, то там був ціанід.

Були ще провокації, коли хлопці у спортивних костюмах, короткострижені – ми їх тоді ідентифікували, як курсантів військового училища – вибуховий пакет кидали в табір. Швидше за все, це були курсанти міліцейської школи або чогось такого, я не думаю, що військового училища».

Увесь текст інтерв'ю з Віктором Ягуном [тут](#)

До вашої уваги фільм «Революція на граніті», його автор – журналіст Радіо Свобода, режисер-документаліст Дмитро Джулай:

Революція на граніті 1990 року. 40 архівних фото

1/40 Студенти оголосили політичне голодування, утворивши наметове містечко в центрі Києва на тодішній площі Жовтневої революції (нині майдан Незалежності)

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Перший Майдан: Революції на граніті

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Пане Леоніде!» Як Революція на граніті 30 років тому узаконила звертання «Пан»

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Усі чотири українські Революції досягли мети

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Події, які сформували і зміцнюють
Незалежність України

Петро Кагуй

На Радіо Свобода працює з серпня 1994 року. Останнім часом виконує функції вебредактора. Закінчив історичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка.

Україна

Політика

Суспільство